

บทสรุป

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศเป็นกฎหมายที่มีความกว้างขวางครอบคลุมการกระทำที่เป็นความผิดในทางระหว่างประเทศหลายกรณี และอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ก็เป็นหนึ่งในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงที่เป็นความผิดตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศรวันดาเป็นเหตุการณ์ที่สามารถสรุปได้ว่า เป็นเหตุการณ์การล้างเผ่าพันธุ์ในทางระหว่างประเทศและเป็นการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ในการพิจารณาปัญหากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับกรณีการล้างเผ่าพันธุ์ในวันดานั้นสามารถแยกการพิจารณาออกเป็น 4 ส่วน คือ (1) การพิจารณาอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ในฐานะเป็นอาชญากรรมที่เป็นความผิดตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (2) การพิจารณาปัจจัยที่ชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ในประเทศรวันดานั้นเป็นการล้างเผ่าพันธุ์ตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (3) การพิจารณาผลตอบรับของประชาคมโลกที่มีต่อเหตุการณ์ดังกล่าว และ (4) การพิจารณาผลกระทบต่อกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

อาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์

การพิจารณาอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์นั้นต้องพิจารณาจาก 2 แง่มุม ในแง่มุมแรก คือ ส่วนพัฒนาการการเกิดอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และแง่มุมที่สอง คือ การพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งในที่นี้คืออนุสัญญาเพื่อป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ ค.ศ. 1948 บทบัญญัติหลักของอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ การที่ต้องพิจารณาทั้งสองส่วนร่วมกันนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากบทบัญญัตินั้นเกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์การล้างเผ่าพันธุ์ได้เกิดขึ้น และในการร่างบทบัญญัตินี้ดังกล่าวผู้ร่างก็นำรายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ในทางกฎหมาย และได้ผ่านขั้นตอนการกลั่นกรองจนออกมาเป็นอนุสัญญาระบียบสมบรูณ์ ซึ่งถึงแม้จะได้รับการบัญญัติไว้ตั้งแต่ปี 1948 แต่

ยังสามารถมีผลใช้ได้ในยุคปัจจุบัน ในการร่างธรรมนูญศาลอาญาระหว่างประเทศเพื่อรวันดาในปี 1994 และในการร่างธรรมนูญกรุงโรมศาลอาญาระหว่างประเทศ ในปี 2002 ยังได้มีการรับข้อบทในอนุสัญญาเพื่อป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ 1948 มาใช้อีกด้วย

จากการพิจารณาจากทั้งสองแง่มุมดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของอาชญากรรม การล้างเผ่าพันธุ์นั้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ที่สำคัญ คือ (1) ส่วนองค์ประกอบภายใน หรือส่วนเจตนา และ (2) ส่วนองค์ประกอบภายนอก ซึ่งในส่วนที่ (1) ส่วนองค์ประกอบภายในนั้น เป็นส่วนที่มีความสำคัญที่สุดในอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ เนื่องจากเป็นส่วนที่ทำให้อาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์นั้นมีความแตกต่างจากอาชญากรรมระหว่างประเทศประเภทอื่นๆ โดยเจตนาภายในของอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์นี้มีลักษณะเป็นเจตนาพิเศษ (Special Intent) คือ เจตนามุ่งหมายที่จะทำลายล้างทั้งหมดหรือบางส่วนของกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อ¹ เจตนาดังกล่าวนี้อาจมุ่งไปที่กลุ่มของเหยื่อ ไม่ได้มุ่งหมายไปที่ตัวปัจเจกบุคคล การกระทำต่อเหยื่อนั้นเกิดขึ้นเพราะเหยื่อเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นๆ ไม่ใช่เพราะเหยื่อในฐานะบุคคลคนหนึ่ง เจตนาพิเศษนี้ทำให้อาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์แยกออกมาเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศอีกประเภทหนึ่งต่างหากจากอาชญากรรมระหว่างประเทศประเภทอื่นๆ เช่น อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ต้องเป็นส่วนหนึ่งของการโจมตีอย่างกว้างขวางและเป็นระบบต่อประชาชนพลเมือง² เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติการตีความอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์อาจจะเป็นไปได้ยากเนื่องจากลักษณะขององค์ประกอบภายในหรือเจตนาพิเศษนี้ยากแก่การนำสืบให้ศาลเห็นอย่างชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัย ถ้าไม่มีพยานหลักฐานที่เพียงพอ นอกจากนี้ในส่วนของการกระทำนั้น ส่วนใหญ่แล้วคือการฆ่าเหมือนกันกับอาชญากรรมอื่นๆ ดังนั้นการแยกแยะให้เห็นได้อย่างชัดเจนในเจตนาพิเศษนี้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง

¹ Intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group.

² Part of a widespread or systematic attack against any civilian population.

ในส่วนของผู้ประกอบภายนอกสามารถแยกพิจารณาได้สองส่วน คือส่วนของการกระทำ และส่วนของผู้ตกเป็นเหยื่อ อาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ตามอนุสัญญาฯ มาตรา 2 ได้กำหนดการกระทำไว้ทั้งหมด 5 รูปแบบ คือ (1) การฆ่า (2) การทำร้ายร่างกายหรือจิตใจอย่างร้ายแรงต่อสมาชิกของกลุ่ม (3) กระทำโดยเจตนาที่จะทำให้สภาพการดำรงชีวิตของกลุ่มเสียหาย เพื่อที่จะนำไปสู่การการทำลายล้างกลุ่มทั้งหมดหรือบางส่วนทางกายภาพ (4) การก่อตั้งมาตรการโดยเจตนาเพื่อที่จะป้องกันการเกิดภายในกลุ่ม และ (5) บังคับให้มีการโยกย้ายเด็กจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง จะเห็นได้ว่าการกระทำที่ได้รับการบัญญัติไว้นั้นจะเน้นไปที่ความมีลักษณะเป็นกลุ่มอย่างเห็นได้ชัด โดยจะไม่มีกระบวนการกระทำที่กระทำลงต่อปัจเจกบุคคลคนหนึ่งๆ เลย ซึ่งการบัญญัติลักษณะของการกระทำทั้งหมดได้ต้นแบบในการร่างมาจากเหตุการณ์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวของพวกกลุ่มนาซี การตีความของการกระทำทั้งหมดถ้าดูในเจตนารมณ์การร่างแล้วจะเป็นลักษณะที่กลุ่มนาซีเคยได้กระทำหรือมีแผนว่าจะกระทำทั้งสิ้น การตีความการกระทำต่างๆ ศาลจึงต้องคำนึงถึงการพิจารณาคดีในศาลทหารระหว่างประเทศในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วย เช่น กระทำโดยเจตนาที่จะทำให้สภาพการดำรงชีวิตของกลุ่มเสียหาย เพื่อที่จะนำไปสู่การการทำลายล้างกลุ่มทั้งหมดหรือบางส่วนทางกายภาพ ผู้ร่างต้องการที่จะรวมไปถึงการนำกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อไปกักขังไว้ในที่ที่ไม่มีอาหาร ไม่มีแพทย์ ไม่มีอาหารที่เพียงพอ โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้กลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อเหล่านั้นเป็นโรคติดต่อหรือขาดอาหาร จนเสียชีวิตในที่สุด เป็นต้น แต่ในท้ายสุดแล้วไม่ว่าจะเป็นการกระทำในรูปแบบใดก็ตาม ต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อมุ่งหมายที่จะทำลายล้างทั้งหมดหรือบางส่วนของกลุ่มนั่นเอง ในส่วนของกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อนั้น อนุสัญญากำหนดไว้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาติ, กลุ่มเชื้อชาติ, กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มศาสนา ซึ่งถ้าอยู่นอกเหนือจาก 4 กลุ่มนี้จะไม่ถือเป็นอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยในการตีความกลุ่มต่างๆ ศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศวันดาได้ทำการตีความในหลักการไว้ค่อนข้างชัดเจนแล้ว

นอกจากนี้อนุสัญญาฯ ยังกำหนดให้การกระทำที่มีความเกี่ยวข้องกับการล้างเผ่าพันธุ์เป็นความผิดตามอนุสัญญาฯ อีกด้วย ได้แก่ การร่วมกันกระทำการล้างเผ่าพันธุ์, การสมรู้ร่วมคิดในการ

กระทำการล้างเผ่าพันธุ์, การพยายามกระทำการล้างเผ่าพันธุ์ หรือการปลุกปั่นเพื่อโดยทางสาธารณะ หรือโดยตรงเพื่อให้เกิดการล้างเผ่าพันธุ์ โดยการกระทำเหล่านี้ถือเป็นการกระทำที่สามารถลงโทษได้ตามอนุสัญญาเพื่อป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์

เหตุการณ์การล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศรวันดา

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศรวันดา ไม่มีลักษณะเป็นเหตุการณ์ระหว่างประเทศเหมือนเหตุการณ์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นลักษณะของการขัดกันทางทหารที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ (Non-International Armed Conflict) ซึ่งเป็นการขัดกันทางทหารระหว่าง ทหารประจำประเทศรวันดาที่จัดตั้งโดยรัฐบาล กับกองกำลังอิสระ (RPF) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยประชาชนชาวรวันดาที่อพยพออกนอกประเทศและได้กลับเข้ามาในประเทศรวันดาเพื่อช่วยเหลือชาว Tutsi สาเหตุที่เหตุการณ์ในประเทศรวันดาไม่ใช่ลักษณะของสงครามกลางเมือง (Civil War) เพราะสงครามกลางเมืองต้องเป็นลักษณะของสงครามระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นสองกลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายในการครองอำนาจรัฐหรือดินแดน หรือเพื่อเปลี่ยนรัฐบาล ลักษณะของสงครามกลางเมืองจึงเป็นลักษณะของความรุนแรงได้ตอบกันระหว่างกลุ่มสองกลุ่ม ไม่ใช่ลักษณะของการสังหารหมู่ประชาชน ซึ่งลักษณะของเหตุการณ์ในรวันดานั้นเป็นลักษณะของการที่ ชาว Hutu นำโดยกองกำลังทางทหารของประเทศรวันดา กระทำการสังหารหมู่ชาว Tutsi โดยใช้วิธีการต่างๆ ส่งผลให้ชาว Tutsi เสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นกองกำลังที่ถูกจัดตั้งขึ้น (RPF) จึงได้พยายามเข้ามาเพื่อยุติเหตุการณ์ดังกล่าว จากเหตุการณ์นั้น จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของกองกำลังทั้งสองกองกำลังนั้นไม่เข้าองค์ประกอบของสงครามการเมืองอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของกองกำลังของประเทศรวันดา คือการกำจัดชาว Tutsi ให้หมดสิ้นไป และวัตถุประสงค์ของกองกำลังอิสระ คือการยุติการสังหารหมู่ที่เกิดขึ้น ทั้งสองฝ่ายไม่มีวัตถุประสงค์ในการแย่งดินแดน หรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะเป็นต้นเหตุของเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น แต่การล้มล้างรัฐบาลนั้นไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงอำนาจแต่เป็นไปเพื่อยุติการสังหารหมู่ที่เกิดขึ้นเท่านั้น

ปัจจัยที่ทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศรวันดาเป็นอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อพิจารณาจากนิยามการล้างเผ่าพันธุ์ในอนุสัญญาเพื่อป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ 1948 ซึ่งศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศเพื่อรวันดา ปี 1994 ได้รับข้อบททั้งหมดมาโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงข้อความใดๆ นั้นสามารถแยกพิจารณาได้สององค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบแรก คือองค์ประกอบด้านเจตนาภายใน เหตุการณ์การล้างเผ่าพันธุ์ที่เกิดขึ้น มีจุดเริ่มต้นมาจากเหตุการณ์เครื่องบินของประธานาธิบดีรวันดา ได้ถูกยิงตกในช่วงเวลาการเจรจาความตกลงเพื่อยุติความขัดแย้ง ทำให้รัฐบาลชาว Hutu เริ่มการสร้างสถานการณ์ว่ากองกำลัง RPF ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยชาว Tutsi ซึ่งได้อพยพออกนอกประเทศไปแล้ว เป็นผู้ยิงและต้องการจะยึดอำนาจ ซึ่งรัฐบาลใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการปลุกปั่นพลเมืองชาว Hutu ให้สังหารชาว Tutsi โดยอ้างว่าคนเหล่านั้นจะทำการยึดอำนาจการปกครอง คนเหล่านั้นจึงไม่ควรค่าแก่การมีชีวิต มีการประกาศจากทางการให้สังหารชาว Tutsi ให้หมดไปจากประเทศ และมีการประกาศรายชื่อเหยื่อพร้อมที่อยู่อาศัย ออกสื่อทางวิทยุเพื่อให้ชาว Hutu พร้อมแจกอาวุธเพื่อความสะดวกในการสังหารอีกด้วย จากเหตุการณ์ดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าการกระทำของชาว Hutu ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการมุ่งประสงค์จะกำจัดชาว Tutsi ให้หมดไปจากประเทศรวันดา โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร ผู้กระทำเพียงมุ่งเป้าหมายไปที่กลุ่มของผู้ตกเป็นเหยื่อเท่านั้นแต่ไม่ได้มุ่งไปที่ความเป็นตัวตนของเหยื่อเอง จึงกล่าวได้ว่าเจตนาภายในของการก่ออาชญากรรมนั้นเป็นไปตามเจตนาภายในของอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ คือ การมุ่งหมายที่จะทำลายทั้งหมดหรือบางส่วนของกลุ่มเชื้อชาติ Tutsi

ในส่วนขององค์ประกอบภายนอกของอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ ในส่วนของการกระทำที่เป็นการล้างเผ่าพันธุ์ เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศรวันดาเห็นได้ชัดเจนว่ามีการกระทำซึ่งถือเป็นอาชญากรรมเกิดขึ้นมากมาย ส่วนใหญ่แล้วคือการฆ่า มีผู้เสียชีวิตกว่า 600,000-1,000,000 คน ในเวลาไม่ถึงสองเดือน เฉลี่ยแล้วมีผู้เสียชีวิตวันละเกือบ 17,000-20,000 คน

นอกจากนี้ยังมีการกระทำที่พบเห็นมากเป็นอันดับสอง คือการข่มขืนและการทรมาน ซึ่งถือว่าเป็นการทำร้ายร่างกายอย่างร้ายแรงต่อร่างกายและจิตใจของผู้ตกเป็นเหยื่อ

ในส่วนขององค์ประกอบการพิจารณากลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อนั้น ชาว Tutsi เป็นกลุ่มเชื้อชาติซึ่งมีต้นกำเนิดในทวีปแอฟริกาเหมือนกับชาว Hutu ลักษณะของคนในเชื้อชาติก็ไม่ได้มีข้อแตกต่างให้เห็นอย่างเด่นชัด ในการเลือกสังหารจะดูจากบัตรประจำตัวซึ่งทางรัฐบาลออกให้ ประกอบกับรายชื่อที่รัฐบาลทำการสำรวจเพื่อออกบัตรประจำตัวดังกล่าว โดยทำการประกาศรายชื่อพร้อมที่อยู่ให้ผู้สังหารทำการสังหารเหยื่อได้ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีการสังหารชาว Hutu ไปด้วยจำนวนไม่น้อย โดยเป็นการสังหารชาว Hutu ที่เป็นกลางและไม่ให้ความร่วมมือ แต่การสังหารชาว Hutu ด้วยกันเป็นไปเพื่อการกำจัดคนที่เห็นอุปสรรคในการกระทำการล้างเผ่าพันธุ์ชาว Tutsi เท่านั้น ไม่ใช่การก่อการสังหารโดยไม่เลือกผู้ตกเป็นเหยื่อ เป้าหมายหลักของการล้างเผ่าพันธุ์ในครั้งนี้ เป็นการล้างเผ่าพันธุ์ชาว Tutsi เท่านั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศรวันดาเป็นการกระทำลงต่อกลุ่มเชื้อชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มของเหยื่อที่ตกอยู่ในนิยามของอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ ตามอนุสัญญาฯ

ผลต่อประชาคมโลก

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถือเป็นบทเรียนครั้งสำคัญของประชาคมโลกในยุคสมัยใหม่ เหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นในปี 1994 ซึ่งเป็นสมัยโลกาภิวัตน์ โลกส่วนใหญ่มีความเจริญก้าวหน้า แต่ยังมีประเทศเล็กๆ หลายประเทศในทวีปแอฟริกาที่มีเหตุการณ์เช่นเหตุการณ์การล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดาที่เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นในขณะที่เกิดเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลานั้น ประชาคมโลก โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติซึ่งถือเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีความเป็นกลางที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีสมาชิกกว่า 165 ประเทศ ไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆ แก่ประเทศรวันดาเลย มีเพียงการวางแผนว่าจะจัดส่งกำลังและจัดตั้งพื้นที่ให้ความคุ้มครองทางมนุษยธรรม (Secure Humanitarian Areas) ซึ่งในความเป็นจริงไม่เคยมีการจัดตั้งขึ้นและการส่งกองกำลังที่แท้จริงเข้ามาทำการช่วยเหลือเหตุการณ์ก็เมื่อหลังจากเหตุการณ์ได้สงบลงไปแล้ว ประเทศมหาอำนาจซึ่งดำรงตำแหน่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่ง

สหประชาชาติถ่วงเวลาการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากไม่ยากสูญเสียกำลังพลรบและกำลังทรัพย์สินของตน และเมื่อเหตุการณ์สิ้นสุดลงความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีความมากมายมหาศาลจนองค์การสหประชาชาติไม่สามารถหาข้อแก้ตัวใดๆในการตัดสินใจดังกล่าวได้ จนต้องมีการแถลงการณ์เพื่อประณามตนเอง ถือได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นบทเรียนอันสำคัญอย่างยิ่ง แต่ในภายหลังการตั้งศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศเพื่อรวันดา โดยองค์การสหประชาชาตินั้นถือเป็นการกระทำที่ประสบความสำเร็จในการจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินคดีนั้นเป็นไปอย่างสากล โดยมีทั้งธรรมนูญก่อตั้งศาล และระเบียบการพิจารณาคดีและการสืบพยานของศาลอย่างชัดเจน การแบ่งอำนาจกับศาลภายในของประเทศรวันดาก็มีความชัดเจนไม่ทับซ้อนในอำนาจซึ่งกันและกัน การเลือกผู้พิพากษามีความโปร่งใส มีการถ่วงดุลอำนาจโดยศาลอุทธรณ์ การกำหนดโทษเป็นไปอย่างสากลและยุติธรรม ซึ่งโทษในการพิจารณาคดีสูงสุด คือ การจำคุกตลอดชีวิต การก่อตั้งศาลดังกล่าวถือเป็นการแก้ตัวขององค์การสหประชาชาติได้อย่างดี

ในส่วนของประเทศฝรั่งเศสได้มีบทบาทร่วมในเหตุการณ์เป็นอย่างมากเช่นเดียวกัน โดยมีการส่งกองกำลังเข้าไปในประเทศรวันดา และมีการจัดตั้งพื้นที่การให้ความปลอดภัยทางมนุษยธรรมของฝรั่งเศส (France's Secure Humanitarian Zone) โดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามการเข้าไปมีส่วนร่วมของประเทศฝรั่งเศสนั้นไม่สามารถระบุจุดมุ่งหมายได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการเข้าไปช่วยเหลือชาว Tutsi ผู้ตกเป็นเหยื่อ เนื่องจากมีหลักฐานหลายประการบ่งชี้ว่าการช่วยเหลือของฝรั่งเศสส่วนใหญ่จะเป็นการช่วยเหลือฝั่งรัฐบาลของรวันดา หรือฝั่งผู้ก่ออาชญากรรมนั่นเอง โดยในการตั้งพื้นที่ให้ความคุ้มครองทางมนุษยธรรม ฝรั่งเศสโดนมองว่าตั้งใจเลือกพื้นที่ที่ติดกับชายแดนรวันดาเพื่อใช้เป็นฐานอพยพผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามฝรั่งเศสไม่ยอมรับข้อกล่าวหาใดๆ และในขณะที่เหตุการณ์เกิดขึ้นจริงก็ไม่มีผู้ใดพอจะเป็นประจักษ์พยานได้อย่างแท้จริง ดังนั้นฝรั่งเศสจึงได้รับคำชมจากการเป็นประเทศเดียวที่ทำการเข้าไปช่วยเหลืออย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพเห็นได้ชัดที่สุดจากเหตุการณ์ในครั้งนี้

องค์การระหว่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในขณะเกิดเหตุการณ์ เช่น องค์การเพื่อเอกภาพแอฟริกา (OAU) และคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC) เป็นต้น OAU ให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านของกำลังพลและทางการเงินต่อกองกำลังอย่างเต็มที่ ในส่วนของ ICRC จะจัดให้มีอาสาสมัครพื้นที่ให้ความช่วยเหลือต่อผู้ตกเป็นเหยื่อในเหตุการณ์ ในช่วงเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ และยังมีการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายทางทรัพย์สินของผู้ตกเป็นเหยื่อภายหลังเหตุการณ์ จนมาถึงปัจจุบันเวลาผ่านมา 15 ปี ICRC ยังคงดูแลฟื้นฟูสภาพของผู้ตกเป็นเหยื่อ และติดตามความคืบหน้าอยู่ตลอดเวลา

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เป็นข้อเตือนใจของประชาโลก เพราะเมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวซึ่งเป็นเหตุการณ์การสูญเสียที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ ประชาคมโลกได้มีความคิดร่วมกันว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก แต่เมื่อถึงเวลาเหตุการณ์นี้จะเกิด หรือกำลังเกิดขึ้น ประชาคมโลกกลับไม่ให้ความสนใจ ไม่ทำการป้องกันหรือช่วยเหลือมากเท่าที่ควร ส่งผลให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นยิ่งใหญ่มากกว่าในอดีต เป็นผลให้มีการมองภาพของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติไม่เหมือนเดิม

ผลต่อกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

ภายหลังเหตุการณ์ได้สิ้นสุดลง องค์การสหประชาชาติได้ก่อตั้งศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศเฉพาะกิจเพื่อรวันดา (ICTR) มีการพิจารณาและตัดสินคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด โดยมีการแบ่งเขตอำนาจกับศาลภายในของประเทศรวันดา ซึ่งศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศมีเขตอำนาจการพิจารณาคดีต่อบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศอย่างร้ายแรงที่เกิดขึ้นในดินแดนรวันดา และบุคคลสัญชาติรวันดาที่มีความรับผิดชอบต่อการละเมิดกฎหมายดังกล่าว ที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านระหว่างวันที่ 1 มกราคม 1994 ถึง 31 ธันวาคม 1994³

³ Statute of the International Tribunal for Rwanda, Article 1

ในธรรมนูญก่อตั้งศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศเฉพาะกิจเพื่อรวันดาได้แบ่งฐานความผิดไว้ 3 ฐานคือ การกระทำความผิดฐานอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์, การกระทำความผิดฐานอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ และการกระทำที่เป็นความผิดตามมาตรา 3 ร่วมอนุสัญญาเจนีวาและพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ซึ่งบัญญัติถึงการขัดกันทางทหารที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ⁴ จะเห็นได้ว่าธรรมนูญศาลได้บัญญัติครอบคลุมกฎหมายหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่มีต่ออาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์ที่เกิดขึ้น และในการพิจารณาคดีของศาลนั้นศาลได้นำหลักกฎหมายทั้งหมด พร้อมทั้งคำพิพากษาในกรณีของศาลระหว่างประเทศเฉพาะกิจเพื่อประเทศยูโกสลาเวียเดิมมาใช้เพื่อประกอบการตีความและการพิจารณาการกระทำที่เกิดขึ้นทั้งหมด ส่งผลให้เกิดหลักการตีความและคำพิพากษาซึ่งเป็นบรรทัดฐานในทางกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศเพื่อรวันดานั้น ก่อให้เกิดพัฒนาการในการตีความกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศไปโดยปริยาย

นอกจากนี้การพิพากษาคัดสินคดีของศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศเพื่อรวันดา ยังเป็นเสมือนการทดลองปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในเรื่องของการล้างเผ่าพันธุ์ เพราะเมื่อการรับข้อบ่งชี้เรื่องการล้างเผ่าพันธุ์มาบัญญัติเป็นหนึ่งในฐานความผิดในธรรมนูญกรุงโรมเพื่อก่อตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศนั้นก็ได้มีการปรับปรุงในบางเรื่องเพื่อให้มีการตีความและการพิจารณาคดีที่ง่ายขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการพิจารณาและการตัดสินคดีของศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศเพื่อรวันดานั้นเป็นพัฒนาการสำคัญของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในแง่ของอาชญากรรมการล้างเผ่าพันธุ์

⁴ Statute of the International Tribunal for Rwanda, Article 2, 3 and 4